

פרשת וַאֲתַחֲנֶנּוּ קריאת שמע

בפרשתנו מופיעה הפרשה הראשונה של קריאת שמע. עיון בפרשיות מראה שפרשת "שמעי" ממשיכה את מעמד הר סיני, שהוזכר בפרק הקודם.

כהקדמה לעשרת הדברים נאמר:

"וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֵת הַחֻקִּים וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וְלִמְדֹתֵיכֶם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם: ה' אֱ-לֹהֵינוּ כִּרְת עִמּוֹנוּ בְּרִית בְּהַרְבֵּ" (דברים ה', א-ב)

וכסיכום להם:

"אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר ה' אֶל כָּל קְהֵלְכֶם בְּהַר מֹתוֹן הָאֵשׁ הָעֲנָן וְהַעֲרָפֶל קוֹל גָּדוֹל וְלֹא יָסַף וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לְהַת אֲבָנִים וַיִּתֵּן אֵלַי" (פסוק יח)

אחרי שמיעת עשרת הדברים מבקשים בני ישראל ממשה להשמיע להם את דברי ה':

"קִרְב אֲתָה וּשְׁמַע אֵת כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר ה' אֱ-לֹהֵינוּ וְאֵת הַדְּבָר אֲלֵינוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר ה' אֱ-לֹהֵינוּ אֵלֵינוּ וּשְׁמַעֵנוּ וְעֲשִׂינוּ" (פסוק כג)

המילים "שמעי ישראל" הן הפתיחה של קריאת שמע, ובהמשך הפרשה מדובר על הפנמת "הדברים האלה", דהיינו עשרת הדברים של מתן תורה בהר סיני. על פי בקשתו של עם ישראל, משה אכן משמיע להם בפרשה הראשונה את דברי ה' אֱ-לֹהֵינוּ: "שמעי ישראל ה' אֱ-לֹהֵינוּ ה' אֱהָד" (דברים ו', ד).

התורה מלמדת אותנו בכך מסר פשוט וחשוב ביותר: לאחר המעמד החגיגי והמרשים של מתן תורה, דרושה עבודה עצמית כדי להפנים את הדברים ששמענו בחורב ולתרגם אותם לשפת המעשה לקראת העתיד בארץ ישראל. החוויה של הר סיני לא תוכל לעשות רושם לטווח ארוך אם היא לא תלווה במאמצים מצדנו. בפסוקים שלפני פרשת "שמעי" נאמר כך במפורש:

"וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱ-לֹהֵיכֶם לְלַמֵּד אֹתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֹתָם עֲבֹרִים שְׁמֹה לְרִשְׁתָּהּ: לָמַעַן תִּירָא אֵת ה' אֱ-לֹהֶיךָ לְשִׁמּוֹר אֵת כָּל חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֹתָהּ וּבְנֶךָ וּבְנֵי בְנֶךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכוּ יְמֵיךָ" (דברים ו', א-ב)

פרשת "שְׁמִיעַ" מדריכה אותנו אפוא להפנים את "הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה", אשר ציווה אותנו ה' בהר סיני, לקראת קיום התורה בעתיד בארץ ישראל.¹

במהלך הרעיוני של פרשת "שְׁמִיעַ" משה מדריך את עם ישראל בדרך הגיונית להפנים את דברי ה' בהר סיני: לאחר שמיעה שה' אחד, אדם מישראל בא לידי אהבת ה' "בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ". "הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" מוצאים את מקומם "עַל לִבְבְּךָ", ובעקבות כך מלמדים את הבנים ועוסקים בתורה "בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ". בכך נוצר קשר הדוק עם מצוות ה': "וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיוּ לְטִפְפֹּת בֵּין עֵינֶיךָ", דהיינו מצוות תפילין של יד ושל ראש מביאה לידי קשר חזק לתורת ה'.² לבסוף ישפיע העיסוק בתורת ה' על הבית כולו ועל העיר כולה: "וְכִתְבֶתְּם עַל מְזוֹזֹת בְּיִתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ". נוכל לסכם את פרשת "שְׁמִיעַ" על ידי ציון מילות המסגרת שלה: ההפנמה של הדברים בהר סיני ("שְׁמִיעַ") תביא אותנו להגשים את הדברים האלה בחיי היום יום שלנו עם כל בני הבית וגם עם הסביבה, דהיינו כל הנלווים אל "שַׁעְרֶיךָ".

"אמר רבי יהושע בן קרחה למה קדמה 'שמע' ל'והיה אם שמוע' - אלא כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו עול מצוה; 'והיה אם שמוע' ל'ויאמר', ש'והיה אם שמוע' נוהג ביום ובלילה, 'ויאמר' אינו נוהג אלא ביום." (ברכות פ"ב מ"ב)

רבי יהושע בן קרחה מדגיש את המשמעות הייחודית של שתי פרשיות קריאת שמע: קבלת מלכות שמים כיסוד דתי של אמונה בבורא העולם - קודמת לקבלת עול מצוות. מעניין לציין, שבכמה גרסאות של המשנה, למשל גרסת כתב יד קויפמן וגרסת הירושלמי, לא כתוב "קבלת עול מלכות שמים", אלא רק "קבלת מלכות שמים". בעניין קבלת מצוות אכן שייך להוסיף את המחויבות לקיום ההלכה ולכנות אותה בשם "עול מצוות", אך בהקשר של קבלת מלכות שמים מתוך הפנמה ואהבה - התוספת "עול" אינה במקום.

1. בעבר אף היו קוראים את עשר הדיברות במלואן יחד עם קריאת שמע. אך "מפני תרעומת המינים" איננו אומרים אותן היום, כמופיע בברכות יב ע"א.
2. ראו רשב"ם בפירושו על שמות י"ג, ט: "לאות על ירך" - לפי עומק פשוטו יהיה לך לזכרון תמיד כאילו כתוב על ירך. בעין 'שימני כחותם על לבך' (שיר השירים ח', ו); 'בין עיניך' - בעין תכשיט ורביד זהב שרגילין ליתן על המוצה לנוי". ראו גם משלי ו', כ-כב.

חז"ל הבינו שהתפילה באה להפנים את היסודות האמוניים של קבלת מלכות שמים וקבלת עול מצוות לתוך הלב, שכן התפילה היא "עבודה שבלב". אין לך בתורה פרשה מתאימה יותר מפרשת "שְׁמִי", המלמדת את הפנמתם של יסודות האמונה שנאמרו בהר סיני ואת הגשמתם בחיי היום יום של כל אדם פרטי בביתו ובשערי עירו.

כתב יד קויפמן של המשנה בלי "עול" מלכות שמים